

פרשת כי תבוא בענין הסגת גבול

אלהינו חותם ח"ג ט"ו

אלהינו חותם ח"ג

תלמוד ארץ ישראל ח"א ג' ע"ג

כסלו תשל"ט.

א. רבנים שהחזיקו להיות סגורים בבית מדרשים ואנשי השגחה אחרת כגון קניי המסחרים שיר

הנהגה היו אצלי הרבנים האנשים אשר הם ממנינים מכתבה שנים לרבנים והמסחרים בבתי המסחרים במדינתנו בקובלגא כי אנשים באיזה השגחה אחרת מצדאים לעז שלא כדון, ואין מניחין להמקומות שתחת ידם מליקה בשר מבתי המסחרים שתחת השגחתם, כדי להכריח הבעלים שיכנסו תחת השגחה האחרת והרי דבר ששט וברור שאיבא איסור הסגת גבול אף ברבנים שלא קנו ממש אלא בהנחה וכדומה וכ"ש בדברים שנקנו שהוא גזל ממש וענין הרב במקום שנתן השגחה תא קנין למשנה הרי לא רק כדון פועל אלא גם יותר מזה. ואף בלא ענין פרישה איבא איסור ההוצאה גם רע וכדון גדול. אשר על כן הגני מדינים בזה שאסור לעשות שום חבולות לא ברבנים ולא באופן לאסור מליקה הבשר שלום במקומות שתחת ידם ואם יש לכם ממה טענות אל איזה בית מסבחים צריכין להביא הסענות בב"ד ולפני הרב המכסיר כדי התורה ושיהיה פס"ד בזה מנבד, ואם תקבל אותה הכנה איזה בית מסבחים מאיזה רב המכסיר באופן הברת צ"י שם רע וצ"י כפי כבוד לא יזכר הכשר בית מסבחים הנהגו ביטוס אופן.

ב. קהל שרוצים להוציא הוצאות להוסיף על מיהכ"ג או לבנות חדרים חדשים מהשגת גבול

הנהגה באו לפני הרב שליט"א שיסד זה כבר בית כנסת באיזה רחוב שהתפללים שם הצריכים לביהכ"ג זה גרים משם ועד רחוב פלוגי וכמדומה לרחות האחרות, עם ראש הקהל מביהכ"ג תת, ואמרו כי כאשר ניתוספו מתפללים שיש בזה צורך גדול להוסיף על מיהכ"ג הזה או במקום זה, או לשנות ולבנות ביהכ"ג שיכול לכלול כל הצריכים והרצים להתפלל שם במקום אחר במשך זה, ומוציאין על זה סך גדול, שהששין שלא יבא איזה רב במקום אחר ויבנה עוד ביהכ"ג חדש ויפסידם בהפסד גדול. שלכן אני אומר שיהיה בזה איסור השגת גבול ולטותא דהקרא על איזה רב באיזה מקום לבא לפקוד זה ולסד מנין חדש אף לא באיזה בית קנין או סכר, ואף לא בחלק אחד מבית וכ"ש שלא לבנות ביהכ"ג מיוחד, לא בנוסח ספרד ולא בנוסח אשכנז, ואף לאנשים בעלמא אסור. אבל כאשר אי אפשר לבני"א לידע העתידות והרי אפשר שבמשך הזמן ירבו האנאלוסין לעם רב שיצטרכו ליותר ביהכ"ג לכן האיסור נקבע על משך עשר שנים ואחר זמן זה הוא כפי שיראו הרבנים הגדולים אחרי שיבררו הדבר בדעתם הגדולה אם להמשיך האיסור לעוד זמן.

שאלה: הפרחת חנות או מסעדה סמוך לחנות לחכירו - אם יש בה משום השגת גבול.

הדין מפורש בשי"ע ח"מ קניו (ס"ק ה) בן מכו שיש לו חנות אינו יכול לעכב כער חכירו שמאותו המכו לפתוח חנות באותו מכו, וכן יכול לפתוח מסעדה אף שיש כבר שם מסעדה, ורק ללכת ולפתוח אנשים שלא יקנו בחנות חכירו אלא רק בחנותו מוחין כירו ונערין בו. וכן מבואר בב"י שם שמי שרגל לעשות מלאכתו לאחרים והאנשים כמכיר כהנהגה וכו' אחר ומפתה אותם שילכו אצלו אסור ע"ש, וכן ברין רי"ן לפתוח חנות מותר אף שבראי יתחרו זה עם זה ורבים יפנו עכשיו לחנות או המסעדה החדשים שרי, רכן הוא דרך מסחר ואין בזה שום עולה. רק לפתוח אנשים באופן ישיר שלא ילכו לחנות שרגלים בו אצו ראי, אבל להודיע על פתיחת חנות או מסעדה חדשים אין בזה שום חשש, ועיין בחידושי שמותי להקים חנות או מסעדה שהוא יותר כוול, ואין לחשוש כלל אם הוא מאותו עיר.

ועוד מבואר בתשובות הרמ"א (סימן ט') שמותי לפתוח חנות מול חכירו אם מוכר מחזירים סבירים ולא ברר היזקא, ואפילו יבואו כל הלקוחות אל החנות החדשה ועזבו הישן עד שהראשון הוצרך לסגור אין עליו טענה, אבל אם פותח החנות מתגלה באופן שבראי גורם היוק כגון שמוכר במחיר הקרן או במחירים מרולים במיוחד עד שאי אפשר לשני להתחרות עמו - אסור. אמנם נראה דהיינו דוקא אם מויל את מחירי כל המוצרים, אבל אם מויל רק מספר מוצרים והשאיר מוכר במחירים הרגילים כך שנשאר עוד מקום לפרנסה לשני אין איסור, שכן דרך הסחורים שזה מויל בכמה מוצרים והשני מויל במצרים אחרים ואין כאן ברר היזקא, וכ"כ במשאת בנימין סימן כ"ז ועוד.

סימן לא בענין יורד לאומנות חברו

י. אור ראשון תשכ"ה.
הנה בדבר הסרת שהיה בין ראינו עם שמעון ואש לאה בענין יורד לאומנות חברו שראובן היה לו חנות של ספרים ותשמישי קודשה משנת תשי"ו ועתה שכר שמעון חנות ספרד לו ורצה ג"כ לפתוח חנות של ספרים ותשמישי קודשה, וכאשר כשכנתם אין באפשריות להחזיק שני חנויות של ספרים ותשמישי קודשה, וכן נתברר לי צ"י אנשים משם היודעים מה, לכן יצא מאתי איד שיש בזה האיסור של יורד לאומנות חברו ואסור לשמעון לפתוח חנות בכסונה זו לספרים ותשמישי קודשה, אבל ראובן צריך לשלם לשמעון מה ששילם כבר בעד חנותו, וכן צריך לקבל החנות השכורה לו שצולה צ"ה דאלא לחדש ושכר זה על משך שנה סמומים שייכת החנות לראובן והוא ישלם המותר לבעל החנות וכמובן שאסור לשמעון למסור חנות לאחרים בין לקרוב בין לרעוק, ואם יש לו כבר שותף על מה שעשה עד עתה ג"כ הוא בבין הוא אף שלא היה בכאן לטען ולא יוכל לבטל ספק דין זה. הדמי ברין זה אחרי שסמכו עלי וכאן בעצמם ברצון נפש הטוב לסמך דין התורה חרות דעתי ולקבל לציית מה שיצא מפי דעתך.

משה פיינשטיין

הגני ספר מלחמה
ג'ט, טלולט ט"ו

י. כתב בחשוף אג"מ ח"מ ח"א סי' ל"ח ס"ד"ה והנכח ח"ל: ופשוט שכדי חייו מיקרי - כדרך ההוצאה לאנשים בניונים ממדרגתו בחשיבות. וראיה מכו חייו שהתירו להלות לנכרים בריכות, שהכונה לכל ההוצאה ולא רק למונות בלבד. וכן הוא באיסור יורד לחייו שהוא כמעט לו שלא יהיה לו כדי הוצאתו, אף שעריץ ישאר לו למונות מצומצמים עכ"ל. א"כ מבואר דדנים במושג של כדי חייו לפי הצורך כפרנסה המוכר לכל הצרכים שלו ושל בני ביתו כמרגנה של אנשים בניונים ממדרגתו.

פרשת כי תבוא בענין הסגת גבול

סגת דרכי המשפט פיק' קיין אצות חיות סוגן לחנות חבירו
מחייב אלוזר נ' זאמ א"ת גני חייק תלס"ק

א. מותר לאדם לפתוח חנות בעיר שדר בה, אפי' בצד חנות חבירו שמוכר בה אותם חפצים או עובר בה אותה אומנות, ואע"פ שע"פ זה מתמעטת פרנסת חבירו. ואפי' אם הבא לפתוח דר במבוי אחר, מותר, ואין חבירו הדר שם יכול לעכב עליו. [וכמוכן כל זה כשאין השכנים מעכבין עליו משום שמרבה עליהם נכנסין ויחצאין, או שאין בידם לעכב משום זה, וכפי מה שנתבאר בפרק שלישי עיין שם].^א

ויש אומרים דמ"מ הבא לפתוח חנות באופן שעשויה למעט "ממש" פרנסת חבירו [כגון מכוי הסתום משלשה צדדין ורק בצד אחד יכנסו לו, וראובן הדר אצל סופו הסתום פתח שם חנות, ובא שמעון אח"כ לפתוח חנות כנגד צד הפתוח, שהקונים הדרים מחוץ לאותו מבוי אינן יכולין ללכת אצל ראובן אם לא יעברו תחלה לפני פתח שמעון],^ב הרי חבירו יכול לעכב עליו משום שימעט ממש פרנסתו. ויש אומרים דגם באופן זה מותר לפתוח החנות ואין חבירו יכול לעכב עליו, כל שאינו פוסק לגמרי פרנסתו.

ד. בעלמא, אין חילוק בדינים הנ"ל בין אם המוכר מוכר בחנות ובין אם הוא רוכל המחזר בעיר למכור סחורתו על יד על ידי.

תחרות בין הנויות ע"י הסבות או הוזלה

ו. מותר למוכר, לחלק קליות ואגוזים לתינוקות כדי להרגילם שיקנו אצלו, ואין חבירו המוכר כסחורתו יכול לעכב עליו במענה שמרגיל הקונים לבוא אצלו ומקפח בזה פרנסתו,^ג והמעם משום שיכול המוכר לומר לו, כמו שאני מחלק קליות ואגוזים כך אתה יכול לחלק ויבואו אצלך.^ה

וכן מותר למכור יותר בזול מהשער כדי שיקנו ממנו, ואין חבירו המוכר כסחורתו יכול לעכב עליו, והמעם כנ"ל, שיכול לומר לו כמו שאני מוכר בזול כך אתה יכול למכור בזול ויבואו אצלך.^ו

והוא הדין כל כיוצא בזה.^ז ברם, כל שהמוכר מייטיב או מזיל וכדו' באופן שאין חבירו יכול להיטיב או להזיל כמותו ולהרויח [וכגון שחנות אחת מוכרת הרבה מיני דברים ובאה להזיל דבר אחד עד מחיר הקרן (והרויח הוא בזה שהקונים שיבואו לקנות אותו דבר ממילא יקנו מהם שאר צרכיהם שמוה מרויחה החנות), בעוד שחנות הסמוכה לה מוכרת רק אותו מין ואינה יכולה לנהוג כמו חנות הסמוכה, רבה בודאי כל האנשים שירצו לקנות אותו דבר יקנו אותו רק מחנות שמוזילה עד מחיר הקרן ונמצא שפסקה לגמרי פרנסתו של חנות הסמוכה], יכול חבירו לעכב עליו אם בזה פוסק הוא "לגמרי" את פרנסתו.^ח

ז. ודע, דאפי' באופנים שמוכר לאדם לפתוח חנות, לחלק קליות או להזיל וכו', היינו מן הדין, אבל ממדת חסידות שלא לירד לאומנות חבירו כלל, שנאמר (תהלים טו, ג) ולא עשה לרעהו רעה, ועוד נאמר (יחזקאל יח, ו) ואת אשת רעהו לא ממא ופירשו חכמים זה שלא ירד לתוך אומנות חבירו אף באופן שמוכר לו מן הדין?^ט